

Bestuurlijke samenwerking en besluitvorming in de fase RES 2.0

Dit werkblad richt zich op de bestuurlijke samenwerking tussen overheden in de RES. Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten hebben een eigen rol, verantwoordelijkheid en instrumenten. Vanuit die eigen rol wordt samengewerkt aan de RES. Dit werkblad biedt handvaten om de bestuurlijke besluitvorming en de samenwerking tussen overheden voor de komende jaren vorm te kunnen geven. Concreet zijn er antwoorden te vinden op de volgende vragen:

- Hoe blikken we terug op het besluitvormingsproces in de fase RES 1.0?
- Hoe en wanneer vindt bestuurlijke besluitvorming plaats in de fase RES 2.0?
- Welk besluit ligt voor bij RES 2.0?
- Wie heeft welke rol en verantwoordelijkheid in de besluitvormingsfase RES 2.0?
- Hoe organiseer je het besluitvormingsproces in de fase RES 2.0?
- Hoe kunnen we omgaan met de spanning tussen lokaal en regionaal?

Inleiding

De RES leidt niet tot wijzigingen in de bestaande taken en bevoegdheden van overheden. Tegelijkertijd worden ze wel gevraagd samen te werken aan een complexe opgave, de energietransitie. Via de 'vormvrije' RES 1.0 zijn bestuurlijk bindende afspraken gemaakt over duurzame energie en de bovengemeentelijke warmtebronnen.

De RES 1.0 is vastgesteld door individuele gemeenteraden, Provinciale Staten en algemeen besturen van de waterschappen. Ook de komende periode zullen op verschillende momenten in het proces besluiten genomen worden door de colleges, dagelijkse besturen en volksvertegenwoordigende organen van gemeenten, provincies en waterschappen. Bijvoorbeeld bij het opnemen van de doelstellingen uit de RES 1.0 in de omgevingsvisie, provinciale omgevingsverordening en omgevingsplannen. Deze stappen hebben hun eigen democratische processen.

Naast lokale activiteiten blijven gemeenten, provincies en waterschappen samenwerken in de regio. En ook daar is besluitvorming voor nodig. Denk aan het vaststellen van de uitvoeringsagenda, het programmeren en prioriteren van projecten in relatie tot de uitbreiding van de netinfrastructuur en het afstemmen van beleid en concrete projecten die vallen op de grens van gemeenten en/of provincies.

Besluitvorming vindt in de komende fase op meerdere schaalniveaus tegelijkertijd plaats. Nationaal, provinciaal, regionaal én lokaal. De werkwijze van gelijkwaardige samenwerking die we hiervoor met elkaar hebben ontwikkeld zetten we voort en verdiepen we. De manier waarop de afstemming tussen deze schaalniveaus plaatsvindt staat niet vast. Er is geen blauwdruk die op alle situaties van toepassing is. Het is daarom van belang om aan de voorkant van de volgende fase van de RES met elkaar stil te staan en in de regio afspraken te maken over rollen, taken, verantwoordelijkheden en processtappen in de besluitvorming. Spanningen en dilemma's zullen er zeker zijn. Maar om deze te kunnen hanteren is het van belang dat er helderheid is over de rollen, taken en verantwoordelijkheden.

Goede samenwerking vraagt dat duidelijk is wie wat doet, met welk instrument en wanneer en elkaar hierop aanspreken zodat niemand niet voor verrassingen komt te staan.

In dit werkblad wordt specifiek ingegaan op bestuurlijke samenwerking binnen de RES tussen de decentrale overheden. Zij hebben het voortouw in de regionale samenwerking. De relatie met het Rijk is geen expliciet onderwerp in dit werkblad. Vanuit meerdere rollen is het Rijk óók partner in deze RES samenwerking. In de handreiking RES 2.0 is beschreven welke rol het Rijk heeft in de RES.

Gezamenlijk terugkijken, leren en reflecteren op proces RES 1.0

Er is in de meeste regio's toegewerkt naar bestuurlijke vaststelling van de RES 1.0 voor het zomerreces van 2021. Er was in die periode nauwelijks tijd om gezamenlijk terug te kijken, te leren en te reflecteren. Juist voor het starten van de volgende fase is het belangrijk om niet alleen ambtelijk, maar ook bestuurlijk stil te staan bij het proces naar de RES 1.0. De RES-plannen zullen de komende tijd immers steeds concreter worden. En ook het maatschappelijke en politieke gesprek over de energietransitie zal steviger worden. Het is belangrijk dat bestuurders, volksvertegenwoordigers en ambtenaren in sleutelposities weten waar ze met elkaar staan. Dit terugkijken kan op verschillende manieren, formeel of informeel, met of zonder externe begeleiding. Kern van het terugkijken moet zijn om niet alleen stil te staan bij wat inhoudelijk is opgeleverd, maar juist ook bij het proces en de onderlinge relaties.

We adviseren om te reflecteren op de volgende punten:

- De rol en betekenis van een startdocument bij het opstellen van de RES;
- De rol van de bestuurlijk trekker, de bestuurders, de volksvertegenwoordigers, griffier en de RES-coördinator in het bestuurlijke besluitvormingsproces;
- De verschillende momenten in het bestuurlijke besluitvormingsproces;
- De bestuurlijke betrokkenheid van de provincie(s), gemeenten en waterschap(pen) in het RES-proces;
- Het besluit dat genomen is inclusief de aangenomen moties en amendementen en de eventuele toezeggingen die gemaakt zijn tijdens de besluitvormende vergaderingen.

De onderstaande reflectievragen kunnen helpend zijn bij de evaluatie van het proces naar de RES 1.0:

Reflectievragen

1. Hoe hebben de RES partners de totstandkoming van de RES 1.0 en het besluitvormingsproces ervaren?
2. In hoeverre wisten bestuurders zich door elkaar gehoord en gesteund tijdens de totstandkoming van de RES 1.0 en het besluitvormingsproces?
3. In hoeverre bleek tijdens het besluitvormingsproces sprake van een regionaal besef bij bestuurders en volksvertegenwoordigers?
4. In hoeverre was er in het proces ruimte voor de autonomie van besluitvorming bij bestuurders en volksvertegenwoordigers?
5. Hoe hebben de bestuurders en de volksvertegenwoordigers de informatievoorziening ervaren?
6. Wat zijn de sterke aspecten en wat zijn de zwakke aspecten van de bestuurlijke samenwerking? Welke lessen kunnen hieruit getrokken worden voor de aankomende fase?
7. Welke lessen kunnen getrokken worden uit de moties, stemverklaringen en onderlinge samenwerking van volksvertegenwoordigers rondom de RES 1.0?
8. Waaraan zal gewerkt moeten worden in de komende periode? En hoe kan een ieder daaraan bijdragen?

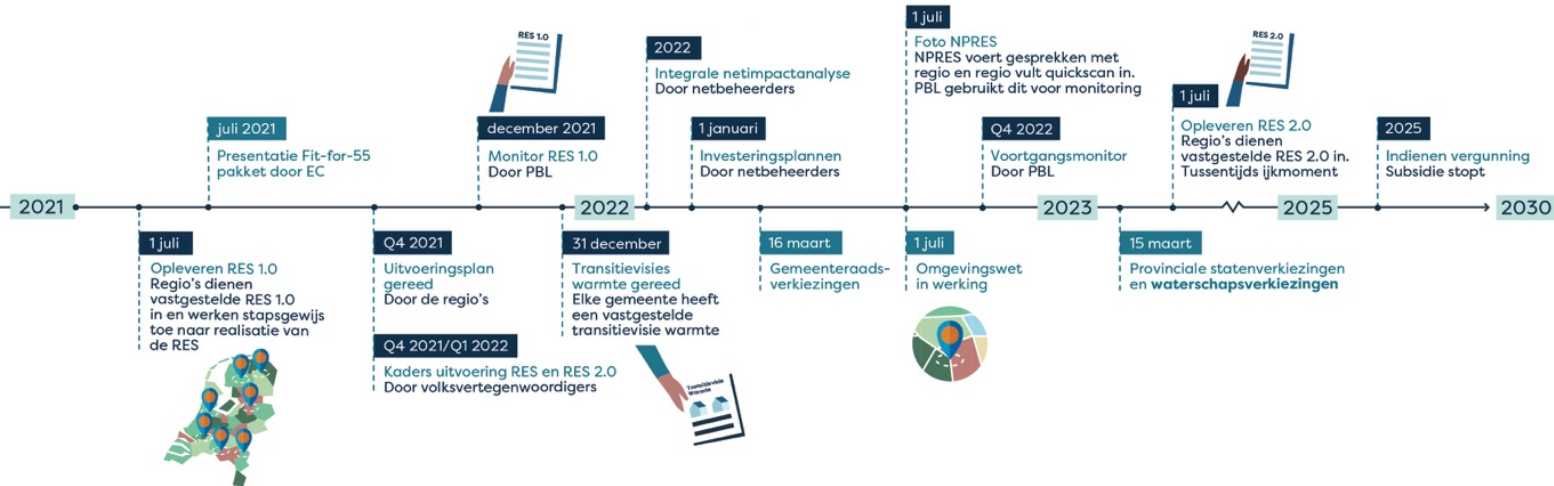
Het is raadzaam om het evaluatiegesprek niet alleen met bestuurders onderling te hebben, maar ook een aantal volksvertegenwoordigers, de griffiers en de RES coördinator te laten reflecteren op het proces. Zo kunnen er ook lessen getrokken worden over hun betrokkenheid bij het RES-(besluitvormings)proces.

De evaluatie levert mogelijk ook input op voor de kaders voor de RES 2.0 en de uitvoering van RES 1.0. De evaluatie kan dus ook gebruikt worden bestuurders en RES-coördinatoren om de samenwerkingsafspraken

voor de volgende fase aan te scherpen. Volksvertegenwoordigers kunnen de evaluatie ook gebruiken bij de kaders die zij bestuurders meegeven voor de volgende fase.

Cruciale momenten in de fase RES 2.0

De fase RES 2.0 loopt van 1 juli 2021 tot en met 1 juli 2023. Op 1 juli 2023 dient de regio de RES 2.0 in. Deze wordt vastgesteld door alle volksvertegenwoordigende organen van gemeenten, provincies en waterschappen. Voor de inhoud van de RES 2.0: zie de Handreiking RES 2.0.

Tijdlijn

De regio bepaalt zelf de weg naar een vastgestelde RES 2.0 op 1 juli 2023 en welke tussentijdse besluiten daarvoor nodig zijn. In de komende fase wordt waarschijnlijk op een aantal momenten besluitvorming gevraagd in het lokale, provinciale en/of het regionale proces. Momenten die nu al te voorzien zijn, maar mogelijk ook momenten die gaandeweg ontstaan.

In de komende fase vinden lokaal en provinciaal verkiezingen plaats. De gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022 en de verkiezingen voor Provinciale Staten in maart 2023 kunnen van invloed zijn of worden op de uitvoering van de RES. Wat dat betekent en vraagt is niet te voorspellen. En ook hier geldt dat dit sterk lokaal, provinciaal en regionaal kan verschillen.

Daarnaast zien we dat het karakter van het RES-proces verandert. In de fase RES 1.0 was het voornamelijk een sectoraal energievraagstuk. In de fase RES 2.0 wordt het gebiedsgericht, integraler en meer in samenhang met andere opgaven in de leefomgeving. Wat betekent dat niet alleen de verantwoordelijken voor energie, maar juist ook de verantwoordelijken voor ruimte en mogelijk ook sociaal domein of economie betrokken moeten zijn bij de keuzes die gemaakt worden en de besluiten die genomen moeten worden, zowel bij individuele gemeenten als provincies als op regionaal niveau. Energie wordt zo een onlosmakelijk onderdeel van de leefomgeving. En dat vraagt om een verbreding van de bestuurlijke scope en van volksvertegenwoordigers. In veel regio's, binnen provincies, waterschappen en gemeenten, is die beweging in gang gezet. In deze fase moet dit ook geborgd worden in het besluitvormingsproces.

Lokaal: besluitvorming in het omgevingsbeleid

In deze fase worden in alle gemeenten, provincies en waterschappen de energieambities uit de RES integraal onderdeel van het **omgevingsbeleid**, doordat ze opgenomen worden in omgevingsvisies, omgevingsplannen en programma's. Ook worden de komende jaren op tal van plekken vergunningen afgegeven voor concrete energieprojecten. Gemeenteraden hebben een rol in het vaststellen van de omgevingsvisie en omgevingsplannen, Provinciale Staten hebben een rol in het vaststellen van de omgevingsvisie en de

provinciale verordening en het algemeen bestuur van de waterschappen stelt de waterschapsverordening vast. Het kan zijn dat vastgesteld (omgevings)beleid aangepast gaat worden op grond van de energieambities. De instrumenten van de omgevingswet zijn dynamisch en worden aangepast als dat nodig is. In het werkblad instrumenten omgevingsbeleid is dit uitgewerkt.

Elke gemeente, provincie en waterschap moet voor zichzelf uitlijnen welke besluiten wanneer genomen moeten zijn wil men voor 1 januari 2025 de omgevingsvergunningen hebben afgegeven. Hier is geen blauwdruk voor te tekenen omdat de uitgangssituatie en de toekomstige situatie overal anders is. Vervolgens is het belangrijk dat de uitkomsten van dat uitlijningsproces in de regio besproken worden, zodat aan de voorkant voor een ieder helder is wat er gebeurt, wat er verwacht wordt en of en hoe er kan worden samengewerkt. Dat geldt des te meer bij gemeentegrensoverschrijdende gebieden en gebieden die aan andere gemeenten raken. Dit proces is onderdeel van de Uitvoeringsagenda (werkblad uitvoeringsagenda) en raakt ook het vraagstuk van programmeren en prioriteren (werkblad integraal programmeren). Ook de wensen met betrekking **tot participatie en het streven naar 50% lokaal eigendom** worden in het gemeentelijke beleid vastgelegd. Hoe dat kan en wat de rol is van volksvertegenwoordiger leest u in het werkblad Lokaal Eigendom.

Het **coalitieakkoord bij gemeenten en provincies** is ook een cruciaal moment als het gaat om de uitvoering van de RES. Het onderschrijven van de bestuurlijk bindende afspraken uit de RES 1.0 in het coalitieakkoord is een belangrijk politiek en bestuurlijk signaal.

Regionaal: kaders voor fase RES 2.0

Volksvertegenwoordigers worden opnieuw gevraagd om **een kaderstellend document** vast te stellen met betrekking tot RES 2.0 en de kaders voor de uitvoeringsfase van de RES 1.0. Het verdient aanbeveling om dit vast te stellen **in het vierde kwartaal van 2021 of uiterlijk het eerste kwartaal van 2022**. Dit geeft richting en houvast de komende 2 jaar. In deel A van de Handreiking staat een inhoudsopgave beschreven voor de RES 2.0, welke als inspiratie wordt meegegeven. Regio's zijn vrij om zelf onderwerpen aan te vullen of weg te laten indien niet relevant. Ook RES 2.0 is een vormvrij document.

Het is wenselijk om in het kaderstellende document RES 2.0 uitspraken te doen over de rolverdeling en verantwoordelijkheden tussen provincie, waterschappen en gemeenten in de regio, maar mogelijk ook de rol van de netbeheerder, maatschappelijke partners en andere betrokken organisaties, een gezamenlijke tijdlijn en de contouren van een effectieve regionale organisatie- en besturingsstructuur. Dit om te voorkomen dat RES partners ieder hun eigen plan gaan trekken en samenwerkingskansen onderbenut laten. Dit kaderstellende document is het liefst de uitkomst van één of meerdere gesprekken. Waarin openlijk gesproken is over onderlinge rolverdeling, taken, verantwoordelijkheden, bevoegdheden en het omgaan met escalaties. Nu is het zo dat er niet altijd een zwart/wit onderscheid te maken is over rollen, taken en verantwoordelijkheden. Juist dan is het belangrijk om af te spreken hoe je in grijze situaties met elkaar in gesprek bent.

In veel regio's wordt in het kader van de uitvoering een RES **Uitvoeringsagenda** opgesteld waarin beschreven hoe, wanneer en door wie wat wordt gerealiseerd op weg naar 2030. Een activiteitenoverzicht, tijdlijn en effectieve regionale ondersteuningsstructuur maakt vaak onderdeel uit van die uitvoeringsagenda. In het werkblad Uitvoeringsagenda (link) staat uitgebreid beschreven hoe de uitvoeringsagenda eruit kan zien. Het kaderstellende document geeft richting en houvast bij het opstellen van de Uitvoeringsagenda. Gemeente, provincie en waterschap beschikken ieder over eigen omgevingsinstrumenten. Het is prettig om met elkaar afspraken te maken over de inzet van deze instrumenten, hoe informeer en betrek je elkaar en hoe werk je samen. Zo kunnen overheden elkaar helpen om de gezamenlijke ambities zo snel én zo zorgvuldig

mogelijk te realiseren. In het werkblad Uitvoeringsagenda en werkblad Instrumenten Omgevingsbeleid staat dit verder uitgewerkt.

Op 1 juli 2023 wordt de **RES 2.0** aangeboden aan het NP RES. Ook nu geldt weer dat de RES een bestuurlijk bindend document is, vastgesteld door de volksvertegenwoordigende organen, die vormvrij is. Voorafgaand aan 1 juli 2023 vindt besluitvorming plaats in alle raden, Staten en algemeen besturen van de waterschappen. Ook dan zal dit proces tijd en aandacht vragen. Uit de evaluatie van het proces RES 1.0 zijn inzichten gekomen voor de komende fase. In het kaderstellende regionale document worden afspraken gemaakt over de besluitvorming, evaluatie en reflectiemomenten in de regio.

Regionaal: jaarlijkse monitor PBL

Op 1 juli 2022 start PBL met de jaarlijkse landelijke monitoring om te zien of we op koers liggen voor 2030. NP RES haalt voor die monitoring informatie op bij de regio's, maar uiteraard wordt ook informatie opgehaald bij de netbeheerders en departementen. In de Handreiking RES 2.0 en in werkblad Monitoring wordt hier meer over uiteengezet. De regio kan de uitkomsten ook benutten voor een eigen reflectief gesprek.

Hoe organiseer je het besluitvormingsproces in fase RES 2.0?

De RES is een proces dat loopt tot 2030 waarbinnen op gezette momenten besluiten worden genomen. De formele besluitvorming over de RES vindt plaats in alle gemeenteraden, Provinciale Staten en algemeen besturen van de waterschappen.

Waarover hebben volksvertegenwoordigers in elk geval te besluiten de komende 2 jaar:

- Omgevingsvisie waar energie deel van uit maakt
- (aangepaste) Omgevingsplan/provinciale omgevingsverordening/waterschapsverordening
- Kaderstellend document RES 2.0
- Vaststelling RES 2.0

Gemeenten, provincies en waterschappen hebben de vrijheid om zelfstandige afwegingen te maken met betrekking tot de RES en de acties die daaruit voortkomen. Ze worden gevraagd bij het nemen van het eigen besluit rekening te houden met de andere deelnemende overheden in het regionale samenwerkingsverband en de afspraken die daarin zijn gemaakt. Het niet instemmen met de RES heeft een effect op de onderlinge relaties tussen de overheden in het gebied. Overheden nemen besluiten die het eigen grondgebied raken. Doordat de RES geen formele bestuurslaag is met eigen bevoegdheden en eigen democratische legitimiteit is het van belang om in het besluitvormingsproces expliciet stil te staan bij elementen als:

- Hoe hebben inwoners invloed en is het besluit een weerspiegeling van de behoeften, wensen, ideeën e.d. van de samenleving?
- Hoe gaan we om met participatie in grensgebieden en wat is de rol van de gemeenteraad in de buurgemeente?
- Hoe hebben volksvertegenwoordigers invloed en hoe willen zij dat het besluitvormingsproces wordt ingericht?
- Hoe transparant, voorspelbaar en kenbaar zijn het proces en de besluitvorming voor alle betrokkenen waaronder inwoners?
- Hoe werken participatie en democratische legitimatie door in volgende fasen van besluitvorming en uitvoering?
- Hoe wordt de voortgang gemonitord? Hoe wordt verantwoording afgelegd en hoe kan controle plaatsvinden?

Om tot goede democratische besluiten te komen is het noodzakelijk dat volksvertegenwoordigers, het maatschappelijk middenveld én inwoners goed betrokken worden bij de keuzes die voorliggen in het kader

van de RES. In het kaderstellende document geven **volksvertegenwoordigers** daar richting aan. Ook kunnen zij via (regionale) werkgroepen, informatiesessies etc. goed op de hoogte blijven van de doorontwikkeling en de uitvoering van de RES.

In verschillende regio's wordt het **maatschappelijke middenveld** betrokken via stuurgroepen of klankbordgroepen of programmaraden. Zo hebben in de meeste regio's stakeholders rol en positie in het besluitvormingsproces.

En ook de inbreng van **inwoners** is van groot belang. De wens is om inwoners (actief/passief, voor/tegenstanders, stille midden, jong/oud, etc) te betrekken bij de keuzes in de komende fase van het RES proces en te weten wat voor hen belangrijk is. Hoe dat kan lees je in het werkblad participatie. Ook vind je meer informatie over tools en ervaringen op energieparticipatie.nl.

Moties en amendementen

Bij de vaststelling van de RES 1.0 hebben volksvertegenwoordigers aangetoond dat zij zich bestuurlijk betrokken voelen en dat heeft geleid tot het indienen van moties over verschillende onderwerpen, zoals de participatie van inwoners, energiebesparing en de keuze voor locaties voor grootschalige opwerk van energie. Bij het aanbieden van de RES 1.0 aan het NP RES zijn deze moties en amendementen meegestuurd voor de analyse door het Planbureau van de Leefomgeving.

Een **motie** is in principe een uitspraak van één volksvertegenwoordigend orgaan en zal daarom opgepakt gaan worden door het dagelijks bestuur van de betreffende overheid. Als de motie richtinggevende uitspraken doet op regionaal niveau, zal de motie ook bestudeerd en besproken worden op regionaal niveau. Stel: de motie geeft aan dat er op regionaal niveau een plan moet komen op het gebied van energiebesparing, dan zal dat opgenomen kunnen worden in het uitvoeringsprogramma van de RES 1.0. Het versterkt de regionale samenwerking als dergelijke moties in alle gemeenten binnen de regio op dezelfde manier in dezelfde woorden wordt afgedaan.

Amendementen hebben een ander karakter. Als een amendement is aangenomen door de raad over de RES 1.0, dan is dat een wijziging van het aan de raad voorgelegde besluit. Afhankelijk van de wijziging zal op regionaal niveau besproken moeten worden wat de consequenties van deze wijziging zijn. Als er bijvoorbeeld door middel van een amendement een zoeklocatie is geschrapt door de gemeenteraad, dan is dat een besluit dat gevolgen heeft voor de inhoud van de RES 1.0 van de betreffende regio.

Regionale samenwerking

Goede afstemming vanuit de RES organisatie met de griffiers van gemeenten, provincies en bestuursadviseurs van waterschappen is ook in de komende fase van de RES van belang. In het tot uitvoering brengen van de moties en amendementen bij RES 1.0 en in het opstellen van een goed besluitvormingsproces voor de RES 2.0. De volksvertegenwoordigende organen hebben en houden een belangrijke rol, bijvoorbeeld bij het vaststellen van de RES 2.0. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat zij de RES 2.0 vaststellen. Voor het democratisch proces is het aan te bevelen om de besluitvorming te starten met een kaderstellende startnota die door alle volksvertegenwoordigende organen wordt vastgesteld.

De energietransitie houdt zich niet aan de gemeentegrenzen, wat betekent dat ook de ontmoeting over de gemeentegrenzen heen voor volksvertegenwoordigers van belang is. En niet alleen op het moment van besluitvorming. In een aantal RES regio's is afgelopen jaren een **regionale werkgroep** van volksvertegenwoordigers opgericht. Deze werkgroep heeft afgevaardigden vanuit alle democratische organen van de RES-partners (gemeente, provincie en waterschap) en adviseert rechtstreeks aan de samenwerkende bestuurders (m.b.t. inrichting besluitvormingsproces) en aan het ambtelijke projectteam (m.b.t. informatieverstrekking aan volksvertegenwoordigers en het organiseren van regionale bijeenkomsten voor volksvertegenwoordigers). Deze vorm van samenwerking komt daarmee zowel volksvertegenwoordigers,

ambtenaren als bestuurders ten goede. [De RSAB-werkgroep in West-Overijssel](#) en [de Initiatiefgroep in Twente](#) zijn voorbeelden waarbij goede ervaringen zijn opgedaan en de rol van volksvertegenwoordigers in de RES-regio versterkt is. Het programma Democratie in Actie heeft meerdere instrumenten ontwikkeld voor volksvertegenwoordigers om hen te ondersteunen bij de energietransitie. Het [thema over de democratische energietransitie](#) op hun website staat vol met tips en handreikingen, waaronder die over [de regionale samenwerking in de RES](#). De informatieve ‘Wegwijzer werken aan een democratische energietransitie’ ondersteunt de volksvertegenwoordigers in de fase naar de RES 2.0.

Of een besluit een goed democratisch besluit is, is van verschillende factoren afhankelijk waaronder een zorgvuldig besluitvormingsproces, de mogelijkheid voor een stevig politiek debat, transparante informatie, verantwoording, serieus nemen van de inbreng van inwoners etc. Daarnaast kan het zo zijn dat op grond van nieuwe inzichten het wenselijk is om een genomen besluit te herzien. Via het stapsgewijze proces van de RES (RES 2.0, RES 3.0 etc) kunnen eerdere besluiten elke twee jaar, mits goed onderbouwd, worden herzien.

Wie heeft welke rol, mandaat en verantwoordelijkheid in de fase RES 2.0?

Niet één iemand is verantwoordelijk voor het welslagen van de RES. ook in de komende RES fase zien we een aantal sleutelposities voor ons in het RES-proces. Wat ieders rol en mandaat is wordt veelal ook regionaal bepaald en vastgelegd in een document. We geven ter inspiratie een aantal sleutelposities mee die we in veel regio’s tegenkomen:

Rol	Verantwoordelijkheid
Individuele inwoners	Meedenken, meepraten, meedoen en/of meebeslissen via lokale en regionale participatieprocessen in aanloop naar RES 2.0 en in de uitvoering van RES 1.0.
Collectief van inwoners (stichting, vereniging etc.)	Meedenken, meepraten, meedoen en/of meebeslissen, financieel participeren/ontwikkeling initiatief
Volksvertegenwoordiger	Neemt besluit over kaderstellend document en stelt RES 2.0 vast, kan moties en amendementen indienen en kan ook informele initiatieven nemen zoals regionale bijeenkomsten.
Portefeuillehouder gemeente provincie, waterschap (bestuurder)	Stuurt op de ontwikkeling van de RES 2.0, besluitvorming over voorleggen RES aan dagelijks bestuur en volksvertegenwoordigers. Informeren, actief betrekken en in positie brengen van collega bestuurders zoals Ruimtelijk Ordening. Colleges nemen besluit over uitvoeringsplan.
Bestuurlijk trekker	Verantwoordelijk voor het regionale RES proces, organiseert, stimuleert en faciliteert de regionale samenwerking, organiseert de afstemming op bestuurlijk niveau, zorgt voor de uitvoering van RES 1.0 en het opstellen van RES 2.0, bestuurlijk aanspreekpunt voor NP RES, koepels en departementen voor RES regio.
Netbeheerder (regionaal en landelijk)	Geeft impact keuzes regio aan m.b.t. het net en adviseert over haalbaarheid/uitvoerbaarheid, onderdeel van programmeren van de uitvoering, organiseert uitvoering netuitbreiding in de regio.
RES-coördinator	Verantwoordelijk voor procesbegeleiding RES 2.0, ondersteunt bestuurlijk trekker, ambtelijk aanspreekpunt voor NP RES.
Communicatieadviseur	Verantwoordelijk voor het organiseren en faciliteren van de communicatie over de RES door partijen in de regio, kan meedenken met participatieprocessen bij gemeenten, provincies en waterschappen.

Experts	Bijdragen aan realisatie van de ambities vanuit eigen expertise, bijdrage aan integraliteit en gebiedsgerichte benadering.
Initiatiefnemers	Marktpartijen en/of energiecoöperatie die een locatie willen ontwikkelen in het kader van de RES.
Rijk	Faciliteren regio's, organiseren van de randvoorwaarden, wet- en regelgeving, actief meedoen eigen gronden/gebouwen in de regio.
Maatschappelijk middenveld	Adviserende rol RES 2.0. Bestuurders & volksvertegenwoordigers verantwoordelijk voor besluit hoe maatschappelijk middenveld betrokken wordt. Oog voor alle belangen, ook de stem van jongeren (Jong RES).

Tabel 1: Overzicht rollen en verantwoordelijkheden sleutelposities

Twee sleutelfiguren zijn cruciaal in het organiseren van het RES proces. Dat zijn de bestuurlijk trekker en de RES coördinator.

Ook in de fase RES 2.0 is er **een bestuurlijk trekker** die het proces leidt. Dit kan dezelfde persoon zijn als in de eerste fase en het kan een nieuwe trekker zijn. Er zijn drie hoofdsmaken bestuurlijke trekkers: portefeuillehouder, burgemeester of onafhankelijk/technisch externe. In de komende fase wordt de RES integraler en gebiedsgericht. Het is verstandig om na te denken wat voor type bestuurlijk trekker passend is bij deze fase. Over welke kennis, contacten en vaardigheden moet de bestuurlijk trekker beschikken? Of is het passend om met twee bestuurlijke trekkers in een duo te werken?

Ook in deze fase is er een **RES coördinator** die het proces ondersteunt. Dit kan dezelfde persoon zijn als in de eerste fase en het kan een nieuwe trekker zijn. Het kan iemand zijn van provincie, waterschap, gemeente die deze rol invult voor de regio of het kan een onafhankelijk iemand zijn. In de komende fase wordt de RES integraler. Het is verstandig om na te denken wat voor type passend is. Over welke kennis, contacten en vaardigheden moet de RES coördinator beschikken?

Gedeelde opgave, gelijkwaardige samenwerking

De RES-partijen werken gelijkwaardig samen, ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid en positie. Elke overheidspartner heeft eigen bevoegdheden. Het uitgangspunt is wederzijds vertrouwen en het werken aan een gezamenlijke opgave. De ontstaansgeschiedenis van de wijze waarop de regionale energiestrategieën bestuurlijk zijn georganiseerd gaat terug naar een voorstel van de drie koepelverenigingen aan het vorige kabinet. Daarin gaven zij aan dat zij samen met het Rijk, maatschappelijke partners en inwoners wilden bijdragen aan de energietransitie. De afgelopen jaren hebben zij aangetoond op deze vernieuwende manier te kunnen werken aan een complexe én maatschappelijk relevante opgave.

Gemeenten zullen voornamelijk het voortouw hebben, het zwaartepunt van alle activiteiten ligt immers op gemeentelijk niveau. Zij borgen de RES in lokaal beleid (duurzaamheidsbeleid en omgevingsbeleid), faciliteren of jagen initiatieven aan, geven vergunningen af en organiseren de participatie met inwoners.

De provincie heeft een rol in de ruimtelijke kwaliteit en in het proces van programmeren en prioriteren van de netinfrastructuur, zie werkblad programmeren (WIP, REIS). Het bewaken van de ruimtelijke kwaliteit geldt zeker ook voor gebieden met een bovenregionaal belang. In het proces van programmeren en prioriteren is de provincie van belang als verbindingsofficier naar het bovenregionaal programmeren en prioriteren.

Het **waterschap** is altijd op zoek naar manieren om energie te besparen, terug te winnen, op te wekken en op een duurzame manier te produceren. Op de zuiveringen is vaak ook ruimte om windturbines of zonnenvelden te plaatsen. Ook in het watersysteem liggen veel kansen voor energieopwekking, zoals aquathermie.

Ook het **rijk** heeft een verantwoordelijkheid in het kader van de RES. In de Handreiking RES 2.0 wordt deze rol toegelicht (1.3.6).

Samenwerken

Ondanks de intentie van gelijkwaardig samenwerken vanuit de eigen verantwoordelijkheid kunnen er spanningen ontstaan tussen de partijen in een regio. Het NP RES heeft [een factsheet met wat als-situaties](#) opgesteld. Als de partijen in de regio er onderling niet uitkomen, kan ondersteuning van een onafhankelijke procesbegeleider helpen om het proces vlot te trekken. Hierover kan de regio, of een individuele gemeente, provincie of waterschap contact leggen met NP RES. NP RES kan meedenken wat handig is in het proces en heeft mensen in haar netwerk die bereid zijn en deskundig zijn om te helpen.

Ook kan in sommige gevallen de provincie een rol spelen om tot een bestuurlijke oplossing te komen. Of de provincie onderneemt actie vanuit haar reguliere taken en verantwoordelijkheden. Als geen decentrale oplossing mogelijk is, of de provincie partij is in het conflict, kan het Rijk het voortouw nemen.

Naast spanningen tussen partijen is het ook denkbaar dat er spanning ontstaat tussen het commitment regionaal en lokaal. Ook hier geldt dat NP RES benaderd kan worden en dat er mensen beschikbaar zijn die luisteren en mee kunnen denken over wat de te nemen stappen kunnen zijn.

Welk besluit ligt voor bij RES 2.0?

Regio's zijn vrij in hoe zij de besluitvorming over de RES 2.0 organiseren en in welke bewoordingen zij het besluit aanbieden aan de colleges en volksvertegenwoordigende organen. De beslispunten van het besluit van de colleges (de dagelijkse besturen) en de volksvertegenwoordigende organen kunnen per bevoegd gezag verschillen.

Er kan gebruik worden gemaakt van onderstaande voorbeeldtekst ter inspiratie:

Beslispunten college

Het college:

1. stemt in met de RES 2.0;
2. legt de RES 2.0 ter vaststelling voor aan de gemeenteraad/provinciale staten/algemeen bestuur van de waterschappen;
3. committeert zich gedurende de looptijd van het Klimaatakkoord aan deelname van de RES.

Beslispunten volksvertegenwoordigende organen

De raad, het college van provinciale staten, het algemeen bestuur van de waterschappen:

1. besluit tot het vaststellen van de RES 2.0.
2. verzoekt het college uiterlijk 1 januari 2024 inzicht te hebben gegeven hoe de verschillende elementen uit de RES 2.0 kunnen worden gerealiseerd.

De besluiten kunnen worden uitgebreid met beslispunten voor de eigen regio zoals:

- Kaart met locaties voor opwek van grootschalige wind- en zonne-energie;
- Het apart benoemen van de Regionale Structuur Warmte 2.0;
- Een opdracht voor het opstellen van een geactualiseerd regionaal uitvoeringsprogramma RES 2.0;
- Financiën
- Uitvoeringsorganisatie
- Etc.

In aanloop naar de besluitvorming van RES 2.0 begin 2023 organiseert NP RES een kennissessie om met elkaar van gedachten te wisselen over de verschillende vormen van besluiten. Dit kan leiden tot een factsheet voor de regio's.